

NOVEMBER 2009

Kvartalsrapport

Lantbrukets Lönsamhet

Att leva med svängningar

I den tredje kvartalsrapporten från LRF Konsult redovisas det ekonomiska utfallet för 2008 samt en prognos för 2009 i kombination med en kortfattad redogörelse över lönsamhetsutvecklingen inom de olika driftsriktningarna växtodling, gris, mjölk, nötkött och skog. De fördjupade marknadsanalyserna handlar om spannmålsmarknaden och om foderprisutvecklingen de kommande 6 månaderna.

Lantbruket har under de senaste tre åren upplevt svängningar på marknaden på ett sätt som inte förekommit på decennier. Priset på både produkter och insatsvaror har förändrats och varierat. Enligt IMF, Valutafonden, var prissvängningarna tre gånger så stora som tidigare tioårsmedeltal. Dock var prisvariationerna ännu större för andra produkter som metaller och drivmedel.

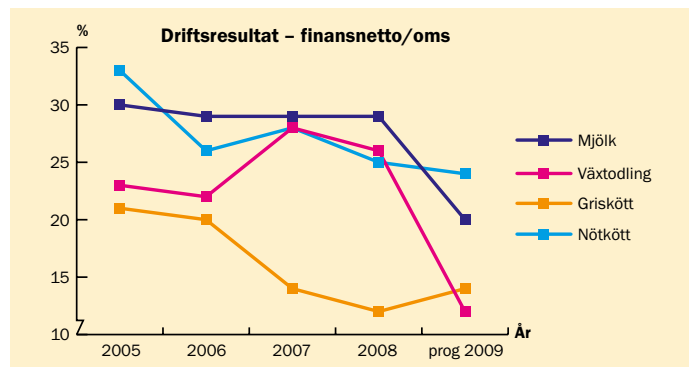
Det svenska lantbruket har under många år fått vänja sig vid att ha högre kostnader för insatsvarorna och lägre avräkningspriser än övriga Europa. Men under 2007 och 2008 var ökningarna exceptionella eller vad sägs om 22 procents ökning på ett år av kostnaden för foder i mjölkföretagen eller mer än 30 procents ökning av kostnaden för handelsgödsel. Intäkterna ökade med 20 procent för mjölkföretagen och 15 procent för växtodlingsföretagen. Grisföretagen fick ett ännu svårare år än 2007 som redan det var besvärligt på grund av bland annat ökade skulder. Ränteläget höjdes successivt under 2008 vilket gjorde att lönsamhetsförbättringarna minskade. I diagrammet kan vi se att driftsresultatet minus finansnetto är dalande. Det är ingen bra signal då nivån 2005 inte var långsiktig hållbar för att vi ska få en tillväxt i lantbruks-

företagen på landsbygden. Ett flertal av mjölkföretagen upplevde en högre lönsamhet men tar vi även hänsyn till räntenettet så ser bilden annorlunda ut. Lönsamhetsutvecklingen visar en neråtgående trend under 2009 på grund av de kvarvarande höga kostnaderna och sänkta avräkningspriserna. Man ska observera att driftresultatet efter finansnetto ska räcka till avskrivningar, ränta på eget kapital, skatter och i slutändan en lön för de arbetstimmar som är nedlagda.

Marknaden - en berg- och dalbanetur

Under 2009 var priset på kvarnvetet cirka 1,40 kronor per kilo fram till juni/juli sedan föll det till cirka 1 krona per kilo i augusti. För ett år sedan var priset cirka 1,60-1,80 kronor per kilo samt för två år sedan drygt 2,20 kronor per kilo. Anledningarna till dessa stora variationer är flera och svåra att förutsäga. Det blir mer och mer uppenbart att lantbruket har att leva med dessa stora svängningar framöver, oavsett vilken typ av produktion det rör sig om. I och med denna förändrade situation är det viktigt att lantbruksföretagaren har en strategi för hur man skall säkra priserna. Senaste tiden har det vuxit fram en rad med instrument för prissäkring för den svenska lantbruksföretagaren. Utan att djupare förklara dessas verkningssätt har de till syfte att kunna prissätta lantbrukarens produkter vid en tidpunkt för att genomföra försäljningen vid ett senare tillfälle.

Hur strategin ska se ut är beroende av hur företaget ser ut och hur riskbenägen företagaren är. Prissäkring görs framför allt för att undvika stora prisfall, skydda sig mot oförutsedda händelser och/eller säkra marginaler. I mindre grad bör målet vara att nå pristoppar på sina varor. Att terminssäkra sin skörd eller sina insatsvaror gör det tryggare och lättare att planera, eftersom kalkylen för året delvis blir färdig vid tidpunkten då kostnaderna för produktionen uppstår. I strategin bör även ingå hur stora kvantiteter man ska säkra vid varje tillfälle.

Kvartal 3 visar:

- Foderprissänkningar börjar plana ut
- Allt större fokus på kött producerat enligt svensk djurskyddslagsstiftning i offentlig förvaltning

Tendenser 2009

- Importen av griskött från Danmark till Sverige har minskat med 20 procent
- Konsumtionen av kött har minskat något, men den svenska andelen gris- och nötkött ökar, vilket är ett trendbrott

Några råd kring prissäkring

- Gör din individuella prissäkringsstrategi utifrån företagets inkomster och utgifter, det är marginalerna som betyder något
- Vissa försäljningar måste göras oavsett hur marknaden utvecklar sig, till exempel av likviditetsskäl. Prissäkring är ett ypperligt verktyg för att kunna planera sina kassaflöden

Växtodlingsföretaget

Spannmålspriserna är starkt pressade av den goda spannmålsskörden. Samtidigt syns en minskad efterfrågan från bland annat foderindustrin. Detta innebär att det finns mycket stora världslager i dagsläget. Enligt USDA:s oktoberrapport över utgående vetelager för 2009/2010 höjdes prognosen till 187 miljoner ton vilket motsvarar 28-29 procent av årskonsumtionen.

De låga priser som råder på spannmålsmarknaden skickar signaler till lantbrukare att minska odlingen. Storbritanniens jordbruksdepartement rapporterar om 13 procent mindre odlad areal för 09/10 jämfört med 08/09. Det är troligt att liknande rapporter kommer att presenteras även från andra länder.

På kort sikt är det svårt att se någon kraftig prisuppgång på spannmålsmarknaden. Det finns således en risk att marginalerna i växtodlingen kommer att vara hårt pressade även inför kommande växtodlingssäsong. I en sådan situation kommer det vara än viktigare att sätta sig in i kalkylerna för respektive gröda för att underlätta produktionsbesluten. Värt att notera är att interventionspriset för spannmål är högre än nuvarande marknadspris. Anmälningssperioden för att sälja spannmål till interventionspris inleds den första december.

Från och med första januari kommer skatten på handelsgödsel att slopas vilket motsvarar en minskning på 1,80 kronor per kilo kväve eller cirka 0,50 kronor per kilo N27. Inför nästa års sådd kommer kvävepriset att vara förändrat, dels på grund av den slopade gödselskatten men framförallt på grund av en lägre prisnivå på kväve. Observera att ur ett lönsamhetsperspektiv är det dock planeringen av försäljningar i växtodlingen som otvivelaktigt är den avgörande faktorn.

OECD/FAO har i sin årliga Jordbruksöversikt prognostiserat att spannmålspriserna de kommande tio åren förväntas bli 10-20 procent högre i reala termer i förhållande till 1997-2006, medan realpriserna på vegetabiliska oljor väntas stiga med drygt 30 procent. I rapporten konstateras att förutsägelseerna om priserna är känsliga för andra faktorer, framför allt energipriser. I grundanalysen räknar man med oljepriser på nivån 70 \$ per fat. Skulle prisnivån stiga till cirka 100 \$/fat (som under 2008) pressar det upp priserna på alla jordbruksprodukter. Störst prisstegring skulle det bli på vete, majs, oljevaxter och socker.

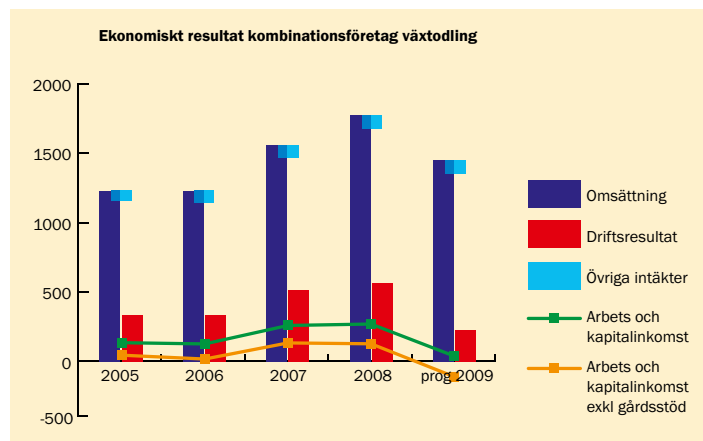
När inträffar nästa topp och botten, och hur kraftiga blir dessa? Det är det många som frågar sig. Genom att följa spannmålsbalansen på världsnivå och då speciellt övergångslaget i förhållande till konsumtionen, kan man få en indikation på nästa topp av spannmålspriser och därmed också ökade foderkostnader i animalieföretagen.

Utfall 2008

Beskrivningen av medelföretagen ger inte en fullt rättvisande bild av utvecklingen i spannmålsodling. Det beror på att företagen i denna grupp har andra intäkter som räknas in i resultatet, till exempel skog, körslor, hyror och en viss andel specialgrödor. Det är sällan man hittar rena växtodlingsföretag med bara spannmålsod-

ling. Vi kallar dem därför kombinationsföretag växtodling och avser gårdar större än 10 hektar. Medelgården har cirka 110 hektar åkermark. Snittarbetstiden är 2 700 timmar och totalt 540 företag ingår i underlaget.

2007 och 2008 var historiska bra år för växtodlingsföretagen och många investerade kraftfullt. År 2008 ökade den totala omsättningen med 14 procent. Den genomsnittliga omsättningsökningen har haft en positiv trend perioden 2005 - 2008 och i medel har omsättningen växt med 14 procent per år.

I analysen ser vi att driftsresultatet ökade med 9 procent. Ökade arrendekostnader (+11%) tillsammans med ökade räntekostnader (+26%) gjorde att arbets- och kapitalinkomsten ökade med endast fyra procent jämfört med 2007. Exklusive gårdsstödsersättning blev det ett plus med 156 000 kronor. Som andel av omsättningen, ökade arbets- och kapitalinkomsten till knappt 19 procent, att jämföra med medelvärdet för 2005-2008 som var drygt 16 procent.

Utöver höjda arrende- och räntekostnader ökade kostnader för handelsgödsel (+31%) och utsäde (+13%) mellan 2007 och 2008.

Prognos 2009

Mycket pekar på att det blir en kraftfull nedgång av resultatet för växtodlingsföretaget 2009. Årets insatsvaror har till stor del köpts in i ett högkostnadsläge, medan grödorna sålts på en vikande marknad till prisnivåer under produktionskostnaden. Driftsresultatet för 2009 pekar därför nedåt med hela 59 procent jämfört med 2008. Arbets- och kapitalinkomsten når strax över noll endast med hjälp av gårdsstödsersättningen. Spannmålspriserna har troligen dock nått bottennivån. Interventionspriset ligger högre än spotpriserna, så det finns fortfarande möjligheter att påverka sitt resultat.

Att tänka på:

- Du har stora möjligheter att påverka intäkten i ditt företag. Fokusera på det!
- Sätt dina kostnader för vinterns inköp i förhållande till vilket spannmålspris du behöver hösten 2010 för att nå lönsamhet.
- Hur ser ditt likviditetsbehov ut? Det begränsar ditt handlingsutrymme
- Upprätta en marknadsplan för hur du vill agera på marknaden och bestäm dig för din försäljningsstrategi.
- Sprid riskerna – att sälja allt till spotpris innebär att du spekulerar med hela skörden!

Grisköttsföretaget

Foderpriserna har sjunkit med 20 öre per kilo färdigfoder sedan i juli men koncentratet är kvar på en hög nivå. Alla vill ha grisar att slakta och inget slakteri har velat hamna i situationen att bli utan grisar på grund av för dåligt bud, vilket har gynnat säljarna.

I internationell jämförelse med andra EU-länder (EU 27) över faktisk utbetalning per slaktat kilo har Sverige under vintern, våren och sommaren stadigt legat bland de länder som betalar allra sämst. Men i början av oktober hade Sverige kommit allt högre upp på listan och låg nu på en hedrande 14:e plats.

Är detta tack vare att noteringen i Sverige blivit allt bättre? Det är visserligen ett faktum att den svenska noteringen stigit under hela året, men den största orsaken till att svensk utbetalning blivit allt bättre jämfört med andra EU-länder är att grisproducenter i dessa länder får allt sämre betalt!

Minskad konsumtion och slaktvolym inom EU

Slaktvolymerna har minskat i EU och Sverige under första halvåret 2009 jämfört med första halvåret 2008. Inom EU med 6,5 procent och i Sverige med drygt 4 procent. Danmark har minskat sin export med 7,5 procent. Konsumtionen av griskött per capita minskade under 2008, och den tendensen fortsätter i år, troligen på grund av ändrat konsumtionsmönster i valutakrisens spår. Så trots att produktionen av griskött minskat i EU så har självförsörjningsgraden ökat på två år från 107,1 procent till 108,1 procent.

Problemet är att export till tredje land, som är så viktig för prisnivåerna inom EU, går trögt i år. Ryssland har tidigare i år aviserat att man har som målsättning att efter 2012 inte behöva importera griskött, tack vare mycket stora investeringar i produktionsanläggningar och slakterier. Detta är tydligen inte bara tomt prat. Hittills i år har importen minskat med 25 procent.

En annan faktor som påverkat exportmöjligheterna är "svininflansen". H1N1-virusets framfart blir en tacksam förevändning för många köparländer att stänga sina gränser. Kina har minskat sin import av griskött, vilket påverkar bland annat Danmark.

På andra sidan Atlanten har grisproducenterna i USA och Canada haft det oerhört tufft senaste året med mycket låga grispriser på grund av överetablering. Detta i kombination med mycket höga foderpriser, lågkonjunktur och kraftigt minskad export, som en följd av influensan, har medfört den största lönsamhetskrisen på många år.

Varför så mycket ordande om vad som sker ute i världen? Därför att grisproduktionen verkar på en internationell marknad. Minskad export från EU till tredje land ökar trycket på avsättning inom EU istället. Alltför stora prisskillnader mellan USA och EU medför att USA kan prisa in sig i länder som tidigare köpt griskött från EU. Så även för Sverige och EU är det bra när grispriserna i USA börjar stiga, så att prisgapet mellan EU-grisar och amerikanska grisar minskar.

Alla tidigare prognoser om att griscykeln vänt uppåt och att 2010 kan bli ett riktigt bra år för grisproduktionen inom EU känns lite mer osäkra i ljuset av finanskris, lågkonjunktur, influensavirus och svårigheter för EU att exportera till tredje land. Så därför ska man som grisföretagare inte invaggas i alltför stor säkerhet på grund av känslan att läget är ganska bra just nu. Det viktigaste skälet till att läget trots allt är bättre är inte i första hand bättre betalning utan lägre foderkostnader.

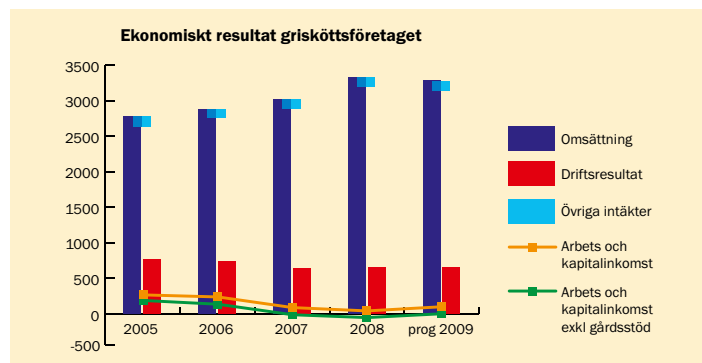
För att jämföra med villkoren för t.ex. en proffsspelare i fotboll: "Man är aldrig bättre än sin senaste match". En grisföretagare är aldrig bättre än sin senaste affär.

Det gäller hela tiden att hitta de bästa affärsvillkoren, både vad det gäller vem som man ska sälja sina grisar till och av vem man ska köpa in foderråvaror eller vem som ska få bygga ens nya grisstall. Det finns otaliga exempel, men det handlar inte bara om att vara en driven förhandlare. En dokumenterat bra produktion med hög avkastning ger dig bättre utgångsläge vid en bankkontakt och vid förhandling om lånevillkor inför framtida investeringar.

Utfall 2008

2007 och 2008 var svåra år för grisföretagen. År 2008 ökade den totala omsättningen med 10 procent. Den genomsnittliga omsättningsökningen har haft en svag positiv trend perioden 2005 – 2008 och i medel har omsättningen växt med 6 procent per år. Över perioden beror det mest på att man har lyckats bra med sin försäljning av spannmål och övriga växtodlingsprodukter, (2008/2006 +80 %). Mellan 2007 och 2008 är det dock på kärnverksamheten, grisproduktion man ökat omsättningen (+12%).

Det är 92 suggföretag med till största delen integrerad produktion, som ingår i den analyserade gruppen.

I analysen ser vi att driftsresultatet ökade med 3 procent men ökningen åts upp av räntekostnaderna som ökade med nästan 20 procent. Det innebär att arbets- och kapitalinkomsten sjönk till 48 000 kronor vilket inte räcker långt till att täcka ränta på eget kapital, skatter och till slut en egen lön för de 4 200 timmar som arbetades under året. Exklusive gårdsstödsersättning blev det ett minus med 59 000 kronor. I relation till omsättningen sjönk arbets- och kapitalinkomsten till drygt 1 procent av omsättningen att jämföra med medelvärdet för 2005-2008 som var drygt 6 procent.

Inköpt kraftfoder utgör den enskilt största kostnaden, cirka 42 procent av företagets totala kostnader, och där blev ökningen drygt 40 procent mellan 2006/2008. Kostnader för handelsgödsel ökade med 28 procent mellan 2007 och 2008.

Prognos 2009

Driftsresultatet för 2009 pekar fortsatt nedåt jämfört med 2008 även om avräkningspriset har ökat och foderpriserna har sjunkit sedan andra kvartalet. Det är sänkta räntekostnader och höjt gårdsstöd som kommer att hjälpa grisföretaget till en preliminär höjning av arbets- och kapitalnivå jämfört med 2008 (+70 tkr).

Att tänka på:

- Bind inte upp produktionen på för lång tid
- Vilka affärsvillkor krävs för att utveckla mitt grisföretag?
- Våga prova spotmarknaden!

Mjölföretaget

Mjölkspriset på världsmarknaden har nu börjat vända uppåt, vilket bland annat beror på att efterfrågan i Kina ökar igen. Flera länder i Asien har hittills i år haft en stark BNP tillväxt. Priset i framtiden kommer att variera mycket mer och snabbare, man pratar om ett så kallat "berg och dalbana scenario". Botten är för tillfället nådd. Den stora osäkerheten nu ligger i hur snabbt priset kommer att öka, eller kommer kurvan att plana ut eller till och med backa något för att åter ta fart igen?

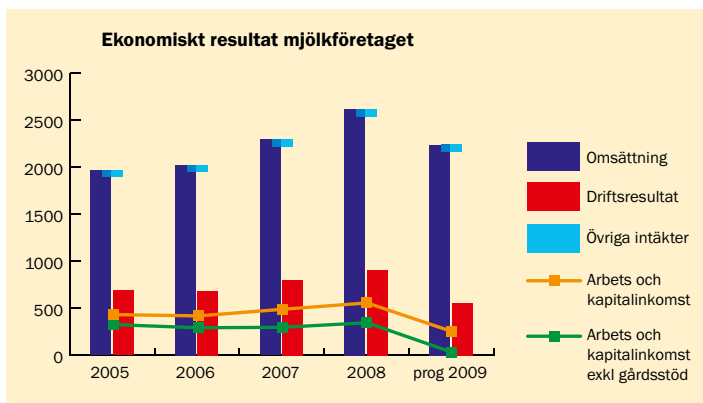
I många av världens länder är idag produktionskostnaden högre än avräkningspriset. Då är det viktigt att optimera förutsättningarna på gården rätt och att ha kontroll över sina kostnader. Att snåla på kraftfoder och därigenom tappa i mjölkintäkt, är sällan lönsamt med de förutsättningar och fasta priser som svenska producenter i allmänhet har. I ett berg och dalbana scenario måste man dessutom vara med på banan och leverera mycket mjölk när priset vänder. På en sådan marknad fungerar det dåligt att minimera eller maximera, att optimera är snarare ledordet! Exempelvis, har du ett bra vallfoder, som vi alla vet är viktigt och är duktiga på när vädret så tillåter. Men det måste ändå påpekas att det är extra viktigt i dessa tider, för att kunna utnyttja billigt kraftfoder och ändå leverera mycket mjölk.

Många mjölkproducenter har idag potential att ta steget från att vara ett medelföretag till att nå övre kvartilen. Detta genom att förbättra företagets svagheter, utnyttja gårdens resurser rätt och att jobba mer strategiskt framåt med hela företaget. Engagera medarbetare och rådgivare och se till helheten, snarare än till enskilda parametrar och priser. Överväg noga vad ett lågprisfoder ger för lönsamhet i slutändan.

OECD/FAO prognostiserar att genomsnittpriserna i reala termer för mejeriprodukter kommer troligen att bli något högre under perioden 2009-2018 i förhållande till 1997-2006. Bland annat kommer smörpriserna att stiga till följd av prisutvecklingen på vegetabiliska oljor.

Utfall 2008

Som vi redan känner till var 2008 ett bra år för mjölföretagen, i jämförelse med perioden 2005-2007, och naturligtvis också mot den verklighet många mjölföretag lever i, under 2009. Tjänar det då något till att kommentera utfallet 2008, när 2009 och början på 2010 verkar komma se så annorlunda ut? Ja, det gör det! Det är i framtiden vi möter verkligheten vilket kräver sin planering, men det är av historien vi behöver lära för att undvika att upprepa eventuella misstag

År 2008 ökade den totala omsättningen för mjölföretagen med 14 procent mot 2007. Den genomsnittliga omsättningsökningen har

haft en positiv trend perioden 2005 – 2008 och i medel har omsättningen växt med 10 procent per år.

Mellan 2007 och 2008 är det på kärnverksamheten, mjölkproduktion man ökat omsättningen (+20%). Omsättningsökningen kan till 90 procent, förklaras med prisuppgången på mjölk mellan 2007 och 2008. Resten utgörs av en ökad besättningsstorlek samt årlig avkastningsökning per ko, cirka 2 procent per år. Bland de 1 279 företagen i den analyserade gruppen, är antalet kor per företag i medel 59 kor.

Spannmål och övriga växtodlingsprodukter, som utgör endast en mindre del i mjölföretagens omsättning, hade en negativ utveckling jämfört med 2007 (-16 %).

I analysen ser vi att både driftsresultatet och arbets- och kapitalinkomsten i pengar mätt, har förbättrats jämfört med 2007, och ligger över snittet för perioden 2005-2007. Relaterar man däremot nyckeltalen till företagets omsättning, har inte lönsamheten stärkts relativt sett. Slutsatsen är att mjölföretagen under 2008, fick i medel nära 70 000 kronor mer i arbets- och kapitalinkomst, men i relation till omsättningen ligger arbets- och kapitalinkomsten kvar på 21,4 procent av omsättningen, precis samma andel som medelvärdet för 2005-2008, se även diagram sid 1, driftsresultat efter finansnetto.

Eftersom den enskilde företagaren inte kan påverka råvarumarknaden för mjölk och därmed inte avräkningspriset, är det på kostnadsidan som mjölföretagaren kunnat förbättra lönsamheten eller ej.

Inköpt kraftfoder utgör den enskilt största kostnaden för de mjölföretag som ingår i undersökningen, nära 1/3 av företagets totala kostnader läggs på foderinköp. Foderkostnader liksom kostnader för el och drivmedel, ökade med mellan 22-23 procent från 2007 till 2008. Högst relativ kostnadsökning går att se på kostnaderna för handelsgödsel, som ökade med strax över 30 procent.

De företag som har haft tillräcklig vallareal för att ta högkvalitativt grovfoder i tillräcklig mängd, och de som har haft odlingsförutsättningar för egna proteingrödor och haft hög klöverandel i vallen, har klarat sig bättre än de med knapp areal och större beroende av inköpt foder och växtnäring.

Prognos 2009

Under tredje kvartalet började en del mejerier att höja avräkningspriset vilket fortsatte under inledningen av det fjärde kvartalet. Foderpriserna har börjat sjunka vilket gör att det extrema lönsamhetstappet bromsas upp. Men även om vi i prognosen räknat in att man håller igen hårt på sina kostnader, sjunker driftsresultatet med 38 procent om inget mer händer innan årsskiftet. Då är det inräknat att foderkostnaderna sjunker med sju procent på årsbasis jämfört med 2008.

Att tänka på:

- Som vanligt, fortsatt att optimera din foderstat efter vallfoderkvalitet.
- Jämför inte bara enstaka foderparametrar vid prisjämförelser av kraftfoder, utan jämför hur kraftfodret totalt sett passar med din grovfoderkvalitet.
- Fokusera på vad kor mjölkar 100 dagar efter kalvning. Så styr du mjölmängden i tanken framåt i tiden!

Nötköttsföretaget

Under årets sex första månader tog svenskt nötkött viktiga marknadsandelar. En bidragande orsak kan vara importstoppet för brasilianskt kött. Det är heller inte otänkbart att den svaga svenska valutan under första delen av året bidragit till en lägre import samt en högre export.

Konsumtionen av svenskt nötkött ökade med tio procent under första halvåret i år, jämfört med samma period 2008. Detta trots att konsumtionen av kött totalt sett backade med drygt tre procent. Konsumenterna väljer i dessa tider billigare kött till exempel kyckling men även billigare detaljer av nötkött såsom frandelar och köttfärs. Tyvärr kan man förmoda att en del av konsumtionsökningen kan förklaras av lägre priser i butik. Av det nötkött som säljs i butik är cirka 80 procent svenskt. Det är en högre siffra än motsvarande period 2008. Motsvarande siffra för restauranger och storhushåll är bara 20 procent. Det tyder på att konsumenten gör ett val i butiken som premierar de svenska produkterna, men när det gäller mat i restauranger och storhushåll är beteendet betydligt annorlunda. Totalt sett utgör 45 procent av den svenska nötköttskonsumtionen importerat kött.

OECD/FAO:s prognos säger att köttpriserna inte förväntas överstiga genomsnittsvärdena för perioden 1997-2006, samtidigt som minskade konsumentinkomster i början av prognosperioden kommer att gynna en övergång till billigare kött sorter, t.ex. kyckling i stället för nötkött.

När det gäller den europeiska marknaden för nötkött så har exporten av nötkött under januari-juli minskat med 16,9 procent jämfört med motsvarande period 2008. Det är framförallt exporten till Ryssland som minskat. Importen under januari-juli ökade med 4,4 procent. Importen kommer fortsätta att öka då EU och USA under året slutit en uppgörelse i den så kallade hormontvisten, som innebär att EU öppnar för import av nötkött från USA. Tillgången på sydamerikanskt nötkött ökar när allt fler producenter uppfyller EU:s krav. En starkare svensk valuta kommer sannolikt också medverka till en ökande import.

Marknadseffekter när handjursbidragen försvinner

Efter 2011 frikopplas handjursbidraget och producenterna får ett tilläggsbelopp tilldelat som baseras på produktionen av handjur under perioden oktober 2009 till och med december 2011. Det skadar inte att påminna ytterligare en gång om vikten av att rapportera in djuren i tid till CDB. Inte nog med att handjursbidraget dras in i år om djuren är felaktigt rapporterade, utan nu får det också konsekvenser under den tid som vi har kvar det frikopplade handjursbidraget!

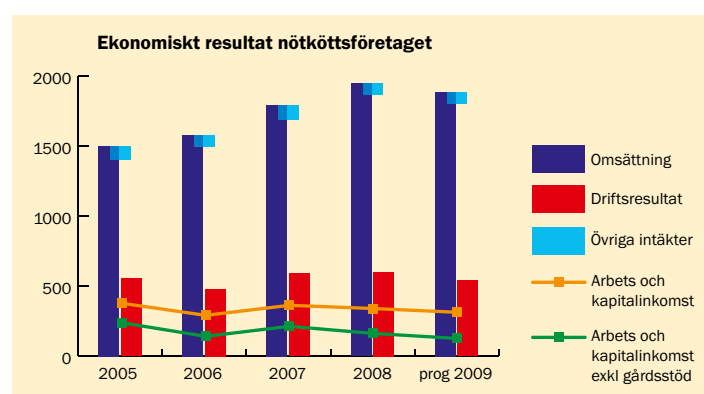
Frikopplingen av handjursbidraget kommer sannolikt att leda till vissa förändringar i nötköttsstrukturen. Intresset för tjurkalvar har redan ökat betydligt och efterfrågan är större än någonsin. Konsekvensen av detta blir att efterfrågan på kviga är försvagad vilket leder till ett lägre pris. Något slakteri har lagt på tillägg för kvigor för att förstärka intresset. Producenter som slutgöder bör alltså ta sig en rejäl funderare – är det optimalt att maximera antalet handjur för att tillgodoräkna sig ett högre tilläggsbelopp efter 2011? Alternativet skulle kunna vara att inrikta produktionen på kviguppfödning istället eftersom inköpspriset för dessa är så pass mycket lägre, och därmed kunna få en bättre nettokalkyl för uppfödningen.

En annan aspekt som kan vara bra att ha med sig är osäkerheten kring utformningen av våra framtida EU-ersättningar. Dagens stödssystem är beslutat till och med 2013 och en ny EU-budget skall gälla från och med 2014.

Utfall 2008

I gruppen nötköttsföretag ingår blandade heltids- och deltidföretag precis som nötköttstrukturen idag ser ut. Det är 74 stycken företag där 60 procent inte har några dikor utan har inriktningen att slutuppföda ungnöt. Övriga har både dikor och ungnöt.

År 2008 ökade den totala omsättningen med 8 procent. Den genomsnittliga omsättningen har haft en positiv trend perioden 2005 – 2008 och i medel har omsättningen växt med 9 procent per år. Försäljning av spannmål och övriga växtodlingsprodukter är en liten del av företagets totala omsättning vilken minskade jämfört med 2007, (-11%). Mellan 2007 och 2008 är det på kärnverksamheten man ökat omsättningen (+10%).

I analysen ser vi att driftsresultatet ökade med drygt 1 procent men ökningen åts upp av räntekostnaderna som ökade med knappt 24 procent. Det innebär att arbets- och kapitalinkomsten sjönk med 6 procent till i snitt 343 000 kronor. I relation till omsättningen sjönk arbets- och kapitalinkomsten till drygt 17 procent av omsättningen att jämföra med medelvärdet för 2005-2008 som var drygt 20 procent.

De totala kostnaderna ökade med 12 procent jämfört med 2007. Foderkostnaderna ökade med 8 procent och kostnaden för handelsgödsel ökade med 24 procent.

Prognos 2009

Driftsresultatet för 2009 pekar nedåt med 10 procent jämfört med 2008 även om vi har beräknat att man håller igen på kostnaderna för att kompensera de höjda kostnaderna. Räntesänkningar kommer att kompensera så att arbets- och kapitalinkomsten försämras till en nivå kring 17 procent av omsättningen.

Att tänka på:

- Tänk på att din kraftfoderstrategi skall ge bäst lönsamhet i slutändan! För att kunna välja ett billigt köpkraftfoder i exempelvis intensivare ungnötsuppfödning måste ensilaget hålla en god kvalitet, annars finns risk att man tappar i tillväxt och kvalitet.
- Är inte vallfodret av hög kvalitet kompensera med ett dyrare kraftfoder då det annars tar för lång tid innan djuret blir slaktmoget.
- Tid är också pengar!

Skogsföretaget

Skogsägarnas lönsamhet har sjunkit under 2009 i form av lägre betalt för sin råvara. Efterfrågan på virke från industrin var mycket låg under våren på grund av konjunkturedgången. Under sommaren och hösten har dock marknaden börjat röra på sig och efterfrågan på både timmer och massaved har ökat. Det ger skogsägarna högre priser på sin råvara.

Konjunktur för massa, papper och sågade trävaror

Den svenska skogsindustrin har klarat finanskrisen bättre än förväntat och den svaga valutan är främsta orsaken. Kostnaderna räknas i den lägre värderade svenska kronan och intäkterna i högre valutor, framförallt euro. Det har lett till att svensk skogsindustri, främst sågverken, stärkt sina marknadsandelar på bekostnad av bland annat den finska industrin. Faran är däremot inte över på långa vägar för vare sig sågverken eller massa- och pappersindustrin. Den underliggande konsumtionen av både pappers- och träprodukter ser fortsatt svag ut. Det kan åter leda till en minskad efterfrågan på virke för skogsägarna under 2010, men läget är ytterst svårbedömt. Fortsatta strukturrationaliseringar inom hela skogsindustrin är att vänta under de närmaste åren.

Bioenergi

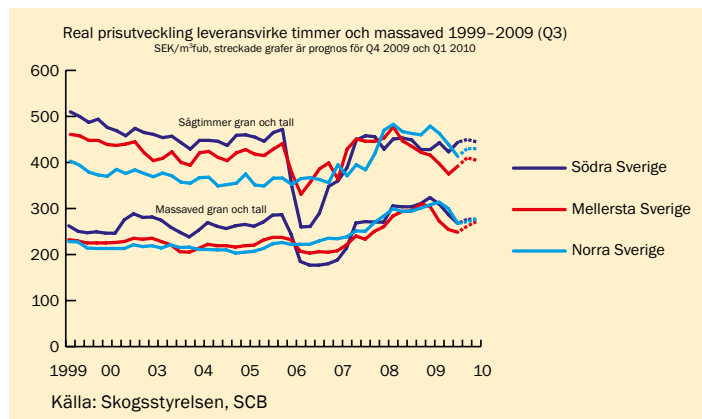
Priset på energived har stigit stadigt under de senaste åren och ligger idag generellt på en nivå strax under massavedspriserna, lokalt på samma nivå eller högre. Utbudet kommer fortsatt framöver att öka på grund av bland annat den ökande stubbrytningen och den ackumulerade gallringen. Priserna ligger stabilt, men om det blir en kall vinter så kan priset komma att påverkas uppåt. Det leder till en ökad press på massavedspriserna om den inte ska eldas upp istället för att kokas och vidareförädlas.

Massaved

Priset på massaved har stigit sedan sommaren. Det har från industrins sida betalats tillfälliga premier på massaved och på senare tid även en höjning av listpriser på flera håll i landet, se diagram. Efterfrågan är god även om det inte är något stort tryck. Prisnivåerna över landet kommer att hålla ungefär samma nivå som idag under resten av året. Det kan komma en reaktion nedåt efter årsskiftet om inte konsumtionen av massa och papper förbättras. Läget är dock svårbedömt, men på sikt ser vi trots allt ett stigande massavedspris.

Timmer

Sågverksindustrin har under många år gått mot färre och större sågverk och denna konsolidering av marknaden kommer att fortsätta framöver. De stora virkeslager som har funnits i södra Sverige sedan Gudrun är nu borta. Marknaden där borde därför återgå till ett "normalt" läge. Efterfrågan är stark från mellersta Sverige och nedåt och listpriserna har höjts under hösten, samt att sedvanliga höstpremier och tillägg stimulerar marknaden. Premier gäller även i Norrland och efterfrågan på timmer får betecknas som god även där, se diagram.

I takt med att kronan stärks i en uppåtgående konjunktur finns det en risk att de svenska sågverken tappar en del av sin export, vilket kan påverka priserna på timmer. För konsumtionen av sågverkens produkter är den internationella byggkonjunkturen den enskilt viktigaste faktorn och den ser inte särskilt ljus ut framöver. Den svenska marknaden ser starkare ut med bland annat stimulans från regeringen i form av ROT-avdraget. Fortsatt stark efterfrågan är att vänta på timmer under resten av året och lokalt kan priserna bli riktigt höga. Precis som för massaved så kan det komma en reaktion nedåt framöver om inte den underliggande konsumtionen av sågade trävaror stärks i en snabbare takt.

Kraftsamtal Skog

Under hösten har du som skogsägare möjlighet att få ta del av Kraftsamtal Skog, som är ett påbyggnadsprojekt inom ramen för Kraftsamling Skog. LRF, LRF Konsult och landets skogsägarföreningar ger dig en unik möjlighet att förbättra lönsamheten i skogsbruket. Du får här ett möte med en inspektor tillsammans med en skogsekonomisk konsult från LRF Konsult och det till ett starkt rabatterat pris. Samtalet utgår från den situation som just du och din familj befinner dig i. Fokus är på målsättning och planering för företagandet där även framtidsfrågor angående ägande och nya affärsmöjligheter går igenom. Kontakta din skogsägarförening för mer information och hur du går tillväga för att boka ett Kraftsamtal Skog.

Att tänka på:

- Planera avverkning inte enbart efter tillståndet i skogen. Lär känna den lokala marknaden och priserna är väg uppåt. Spara alltid de bästa bestånden till en högkonjunktur
- Var aktiv på marknaden och vårda relationer med virkesaktörer. Du kan förhandla dig till bättre priser när du säljer bättre poster. Förening och bolag är måna om en långsiktig relation med dig
- Du som deltagit i Kraftsamling Skog eller är medlem i en skogsägarförening bör ta chansen att göra ett Kraftsamtal Skog. Där kan du öka lönsamheten och ekonomin i skogen!

Marknadsanalys foder

Det är många parametrar att ta hänsyn till när foder sätts samman och under de senaste åren har det blivit alltmer komplext i takt med allt större prisrörelser. Men det är bara att vänja sig säger Svenska Lantmännen och Svenska Foder i nedanstående intervju som förklarar en del av komplexiteten och varför det är som det är och vartåt det lutar de kommande 6 månaderna.

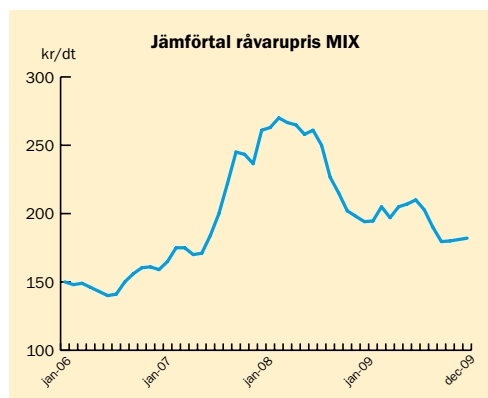
På frågan om den närmaste utvecklingen för protein- och energiråvaror ger Svenska Lantmännen och Svenska Foder samma bild. Börjar vi med protein är sojamjöl den dominerande och styr helt de andra proteinråvarorna. Priset på soja har gått upp kraftigt under 2009. Uppgången beror till stor del på kineserna och deras tunga inköp som drev priserna på Chicagobörsen som i sin tur påverkade prissättningen i Sydamerika. Sverige, Österrike, Schweiz och Norge är de länder som vill ha GMO fri soja och dominerande säljare är Brasilien som så klart vill ha en extra premie för detta. Premien har stigit kraftigt till rekordnivåer under senaste tiden men tenderar nu att plana ut. Just nu pekar det mot en stor sojaskörd i USA som borde tvinga ner priserna i kombination med en stor sådd areal i Sydamerika. Sojan kommer troligen att vara dyr fram till och med nästa års skörd i Sydamerika (april) men som vanligt avgör vädret. Kortsiktigt har sojan återigen i höst ökat i pris, men den långsiktiga tendensen är att vi går mot lägre priser under 2010.

I olika grad beroende på fodertyp har sojamjölet bytts ut mot en så stor andel rapsmjöl/ kaka som möjligt då priset har sjunkit på dessa biprodukter. Orsaken är priset på mineralolja som ligger kvar på nivåer kring 70 US dollar per fat. Tillsammans med politiska krav på ökade RME inblandningar blir rapsoljan allt mer lönsam och fler biprodukter blir lönsamma att användas till foder. Nackdelen är att det blir mindre mängd fettprodukter = högre pris (utvinns annars ur rapsoljan) som framförallt används i mjölkko- och fjäderfäfoder. I takt med att konjunkturen stärks kommer detta förhållande att öka.

– Flertalet har dragit den felaktiga slutsatsen att foderprisökningarna uteslutande berodde på spannmålsprisets uppgång men det var alla råvaror som blev dyrare inte enbart spannmålen, säger Lars Hermansson Svenska Foder.

Bedömningen är att priset på energifodermedel på sikt är stigande. Vi står nu med den näst högsta spannmålsskörden någonsin och det finns stora lagervolymer men andelen lager i förhållande till konsumtionen är lågt.

– När det gäller spannmålspriser, är det säkraste sättet att följa marknadstrenden för kvarnvetet på Matiffbörsen. Men man ska ha i minnet att detta bara är en indikation och inte inköpspris för foderrå-

Källa: Lantmännens jämförtal råvarupris Mix

varan. Det är den lokala tillgången och efterfrågan beroende på område där den fysiska varan finns, som styr vad slutligt pris egentligen slutar på, säger Christer Eriksson Lantmännen.

I diagrammet kan vi se hur de

viktigaste råvarorna för foder har utvecklats under perioden januari 2006 till december (prognos) 2009. Hänsyn är tagen till aktuell valutakurs. Under många år har inte valutafluktuationer spelat någon större roll för prissättningen av foder, då man säkrar valutan i perioder. Men under 2008 och 2009 har rörelserna varit stora på korta perioder, vilket i sin tur har påverkat foderpriserna mer än normalt.

Grisfoder

Grisfodret styrs av pris på spannmål och biprodukter med rapsmjöl och sojamjöl som de dominerade.

– För färdigfoder sker det troligen inte någon större förändring men för priset på koncentratet är trenden nedåtgående under kommande 6 månader men kronkursen spelar stor roll. Tekniska aminosyror har varit mer prisvärda än normalt men är nu stigande, säger Lars. Dessa aminosyror är viktiga i gris- och fjäderfäfoder.

– Vi håller med, men kan även lägga till att vissa vitaminer börjar tendera upp i pris. Foder spekulerar nu i råvarubörsen och det driver just nu upp proteinpriset säger Christer.

Kofoder

– Färdigfoder består mycket av energifodermedel men inte bara av spannmål, utan även av betfor och fett. Energifodermedlen kommer sannolikt att stiga under den närmaste tiden vilket innebär att färdigfodret kommer att drabbas. Toppfoder är proteinrikare och där förväntar vi oss istället en sänkning, säger Lars.

– På kosidan tror vi att prisnivån sakta kommer att falla. Gott om biprodukter från etanoltillverkning, historiskt låga priser i vinter på sockerbiprodukter och kvarnbiprodukter. Men motståndet till lägre priser kan vara proteinmarknaden och valutakursen, säger Christer.

Nötfoder

Nötfoder till tjurar är mer spannmålsintensiva och har tendens uppåt enligt Svenska Foder.

– Spannmålsintensiva foder bör få en priskurva svagt upp på grund av att spannmålspriserna stafflas i sina lager, men vid ytterligare marknadsnedgång blir inte effekten så påtaglig, tror Christer.

– När väl vi kommer ur lågkonjunkturen är bedömningen att råvarupriserna kan stiga. Ett starkare finansiellt läge gör att företag kan/vågar handla mer och det kan kortsiktigt driva upp marknaden. Råvarurörelserna är här för att stanna och det gäller att anpassa sitt företag härfter, säger Christer Eriksson.

Prissäkring foder

Båda företagen ger möjlighet att säkra sitt foderpris via olika långa kontrakt. Generellt sett har inte griskötts-, mjölk-, och nötköttsföretagare varit så intresserade av säkra sitt pris jämfört med slaktkycklings- och värphönsföretagare. Längden av kontrakt avgörs av det aktuella företagets krav på att säkra sin lönsamhet och minimera sin risk. Det vanligaste är att man skriver avtal med sin foderpartner på tre eller sex månader med det finns möjlighet till längre tidsperioder, men då ökar risken betydligt. Nytt pris sätts varje vecka.

– Ensidig fokusering på kilopris är fel, det är sista raden, intjänad nettokrona som är det viktiga när man jämför foder, säger Lars Hermansson.

Marknadsanalys Spannmål

Bara för att ta ett exempel, i dagsläget ligger SvL spotpris för kvarnvetete 500 kronor per ton lägre än det gjorde för exakt ett år sedan. En snabb, men i detta fall felaktig, slutsats är att det måste bero på att årets världsskörd av vete är högre än föregående års. Det är den inte, enligt International Grains Council's septemberprognos är den 21 miljoner ton lägre, de förväntar sig att världsskörden av vete 09/10 ska uppgå till 666 miljoner ton. Det ena året är aldrig det andra likt och detta år måste man lägga lite mer tid än vanligtvis på sina analyser.

Världsskörden av spannmål år 09/10 förväntas bli 39 miljoner ton lägre än förra året MEN, vi gick in i denna säsong med ett ingående lager som var 65 miljoner ton högre än det ingående lagret var när vi gick in i säsongen 08/09. Så med andra ord har vi tillgång till mer spannmål nu än vi hade för ett år sedan trots att skörden är mindre.

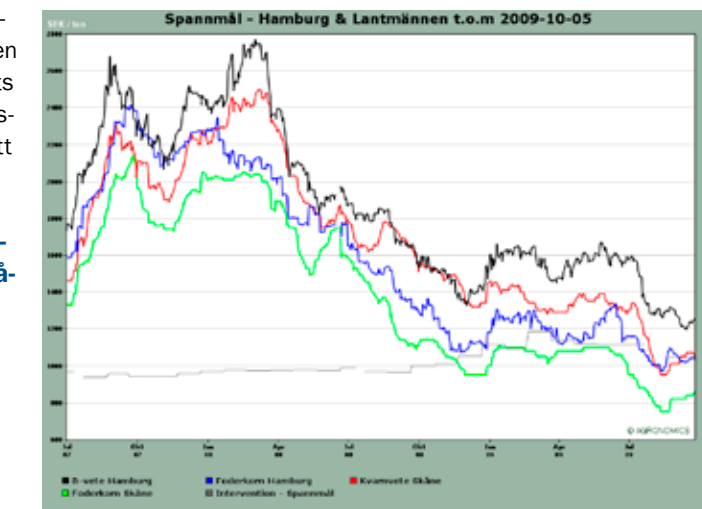
Tittar man ännu lite noggrannare på dessa ingående lager hittar man ytterligare en viktig aspekt. Majoriteten av lagerökningen ligger i privata lager, det vill säga inte i interventionslager. Vilket alltså innebär att kostnaden för lagringen och hanteringen bärs av handels- och producentledet till skillnad mot de år vi haft med höga interventionslager. Dessa år har lagringen/hanteringen genererat en intäkt till handelsledet som sålt lagringskapacitet för intervenerad spannmål. Detta är med stor sannolikhet en av huvud-

orsakerna till den osedvanligt stora prispressen vid skörd, handelsledets betalningsförmåga pressas av kostnaden för att lagra gammal skörd.

Vad kan vi då förvänta oss av den återstående säsongen?

Vad gäller veteskörden så är nästan hela världsskörden redan bärgad, endast cirka 5 procent återstår. Med foderspannmålen är situationen nästan den omvända. Majs står för över 70 procent av världens foderspannmål och där är världsskörden påbörjad men inte på långa vägar färdig.

En faktor som pressat spannmålspriserna under de senaste månaderna är just att tillgången på majs skrivits upp kraftigt. IGC har uppskattat majsskörden denna säsong till 785 miljoner ton, den tredje största skörden någonsin. Men i USA, som odlar nästan 40 procent av världens majs, rapporterades första veckan i oktober att 10 procent av den amerikanska majsen var skördad. Det kan jämföras med 25 procent normalt vid samma tidpunkt. Samtidigt uppskattas 57 procent av majsen vara mogen, jämfört med 84 procent normalt i början av oktober. Hur

utfallet av världens majsskörd verkligen blir är mycket beroende på väderutvecklingen fram tills skördearbetet är avslutat.

vi konsumerar detta år. Men för foderspannmålen är det faktiskt tvärtom. Enligt prognoserna kommer vi, trots uppskrivningen av majstillgången, att konsumera både mer majs och korn än vi producerar i år. Under det kommande kvartalet kommer därför majsens utveckling att bli oerhört viktig för samtliga spannmålspriser. En förutsättning för att den förhållandevis låga prisnivån ska bestå är att den oskördade foderspannmålen levererar enligt prognos.

Något som det däremot finns väldigt lite osäkerhet om är interventionspriset. Den svenska interventionssäsongen påbörjas den 1a december och priset kommer då att vara € 102.23 per ton. Osäkerheten består av till vilken valutakurs priset ska räknas om till svenska kronor, enligt Jordbruksverkets regelverk ska det ske till valutakursen den 1a i månaden. Om interventionspriset skall matcha dagens låga pris på foderkorn för leverans i oktober - december måste den € kurs som idag ligger på 10,28 ha fallit till 9,09.

De gångna månadernas prisfall har spåtts på med prognoserna om att vi kommer att producera mer vete än

Lönsamhet handlar delvis om priset på råvaran men desto mer om förmågan att köpa/sälja vid rätt tidpunkt!

Agronomics/Katarina Gillblad & Håkan Tegenrot

Ansvärlig Utgivare: Lars-Göran Svensson **Projektledare:** Jimmy Larsson **Grafisk form:** Jan-Eric Karlsson **Tryck:** Strålfors **Upplaga:** 1 000 ex
LRF Konsult analysgrupp: Sara Thim, Emma Rudberg, Svante Kaijser, Ingvar Eriksson, Christian Näslund, Gabriel Mörner, Stefan Nypelius
Tendenspilarsid 2-6 avser: Pil för produktpris visar tendens kvartal 3 jämfört med kvartal 1 och 2. Pil för driftresultat visar prognos för helår 2009 jämfört med 2008.
Gästskribent: Agronomics/Katarina Gillblad & Håkan Tegenrot